

1/7/2024

נושאונט מס' 68

דבר העורך

שלום לכם,

ימים חמים עוברים עלינו, כמדי קיץ. המפגשים של האגודה, אותם מארגן יושב הראש שלנו **יצחק ברק**, יצאו לחופשת קיץ. המפגש האחרון התקיים לפני ימים ספורים, ולמרבית הצער נכח בו רק קומץ חברים, וזאת אף שההרצאות היו טובות מאוד. ארגון המפגשים כרוך במאמצים רבים, ואין טעם בכך אם חברי האגודה כלל אינם מגיעים.

חשוב לנו לשמוע מכם מה הסיבה לכך: האם אין לכם עניין במפגשים מסוג זה? האם נושאי ההרצאות אינם לטעמכם? ואולי הבעיה היא טכנית בעיקרה, ומועדי המפגשים (לרוב ביום חמישי בשעה 17:00) אינם נוחים לכם? אשמח במיוחד לדעת האם אתם מעדיפים להיפגש ביום שישי בשעות הבוקר.

בגיליון זה מובא חלקו האחרון של המאמר של **דמיאן לאגה**, על מעטפות בעלות ביול מרובה. אני יודע שמאמר ארוך המתפרסם בחלקים מייגע חלק מהקוראים, אבל אני ממליץ בחום על קריאת המאמר בקפידה. לטעמי זהו אחד המאמרים החשובים אותם פרסמנו בשנים האחרונות.

שיהיה לכולנו רק טוב,
יורם

מעטפות מודרניות בעלות ביול מרובה – חלק שלישי דמיאן לאגה

עד כה הצגנו שישה קריטריונים להערכת איכותה של מעטפה בעלת ריבוי מרובה של בולים מודרניים. אל דאגה – כמעט סיימנו! עתה נציג את שני הקריטריונים האחרונים, ואחר כך נדגים כיצד השיטה פועלת הלכה למעשה.

קריטריון 7: השימוש הדוארי

בסעיף זה ניתן להרוויח נקודות אם משלוח הדואר היה יוצא דופן, או כרוך בתעריף מיוחד. שוב, נעזר בטבלה:

ניקוד	נכונות התעריף
1	שימוש דוארי רגיל
2	שימוש דוארי בלתי רגיל
3-5	שימוש דוארי חריג ונדיר

משלוח רגיל של מכתב או גלויה יזכה אותנו בנקודה אחת בלבד. פעולה מיוחדת, כגון משלוח בדואר רשום, או שימוש הכרוך בתעריף מיוחד יניבו שתי נקודות בסעיף זה. הגלויה הנראית להלן נשלחה בפפואה גינאה החדשה ללקוח, אשר מסר בחנות סרט צילום לפיתוח. החנות רצתה להודיע לו שהתמונות מוכנות, ועשתה זאת באמצעות גלויה. הדואר בפפואה הפעיל תעריף מיוחד ומוזל לשירות זה. שימוש מיוחד כזה מזכה בשתי נקודות בסעיף של "שימוש דוארי".

איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית בית יואל, נמל ת"א 40, תל-אביב 6350671

הנה עוד דוגמא: הוראה להעברת כסף באמצעות הדואר היא שימוש נדיר מאוד לבולים. הפריט הזה הוא נדיר עוד יותר, משום שהוא נשלח בדואר מהיר (שירות "אקספרס"), ואני מזכה פריט כזה בשלוש נקודות בקטגוריה של שימוש דוארי.

הוראה להעברת כסף (באנגלית: Money order) שנשלחה בשירות אקספרס באינדונזיה, 1968.

קריטריון 8: טיפול חריג של הדואר

כאן הדברים הם פשוטים למדי: מכתב שנשלח והגיע ליעדו הוא מעשה של שגרה, ולכן הוא יזכה אותנו בנקודה אחת. פעולה חריגה של הדואר, כגון החזרת המכתב לשולח, קניסתו בשל ביול נמוך מידי, או מכתב שנשלח בטעות ליעד שגוי – כל אלה יזכו אותנו בשתי נקודות.

המכתב הבא נשלח בשנת 1986 מפפואה גינאה החדשה לגרמניה. למרבית הצער, הנמען נפטר עוד בטרם הוא הספיק לקבל את המכתב לידי, כך שהמכתב הוחזר לשולח. פעולה יוצאת דופן זו (המתועדת באמצעות המדבקה בחזית המכתב) מוסיפה לנדירות של הפריט, ובהתאם גם לניקוד שהוא מקבל מאיתנו.

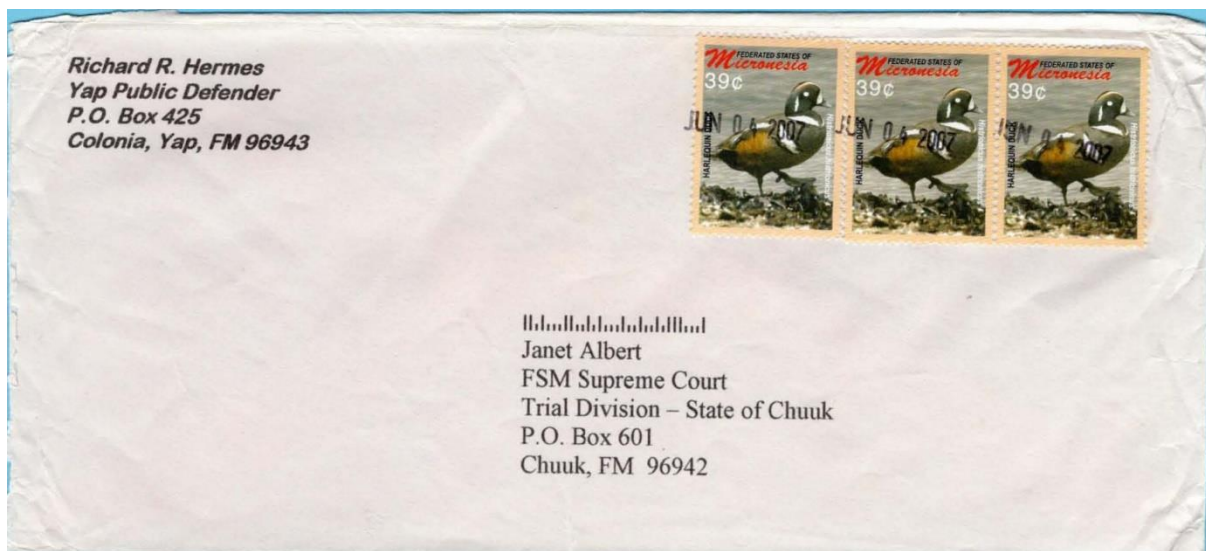

איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית בית יואל, נמל ת"א 40, תל-אביב 6350671

מכתב שהוחזר לשולח בשל פטירת הנמען מזכה אותנו בשתי נקודות.

הנה עוד דוגמא, עדינה יותר, מהסוג שקל לפספס. המכתב הזה נשלח מהעיר קולוניה שבאי יאפ במיקרונזיה. החותמת בסניף הדואר נשברה, ובמשך ימים מעטים (כנראה יומיים בלבד) נאלצו הפקידים להשתמש בחותמת משרדית של תאריך (ללא שנה, וללא שם היישוב). גם זו דוגמא לטיפול חריג של הדואר, השווה שתי נקודות.

שיטת הניקוד – הלכה למעשה

אני מקווה שלא איבדתי את קוראי בסבך הקריטריונים השונים. למרבית המזל אין לנו קריטריונים נוספים, וכעת אנו יכולים לבחון מעטפות "מהחיים" ולראות עד כמה הן טובות בהסתמך על המתודולוגיה שהצגתי לעיל.

איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית

בית יואל, נמל ת"א 40, תל-אביב 6350671

נתחיל בדוגמא מהאוסף שלי: לפנינו מכתב שנשלח מאיי פיג'י (מדינה "טובה") בדואר רשום. המכתב הוא מסחרי (נשלח לחברת ביטוח), התעריף הוא כנראה נכון, אבל מטעמי זהירות אני נותן לו ניקוד חלקי בלבד בסעיף "התעריף".

נשלים את תהליך הניקוד בעזרת הטבלה הבאה:

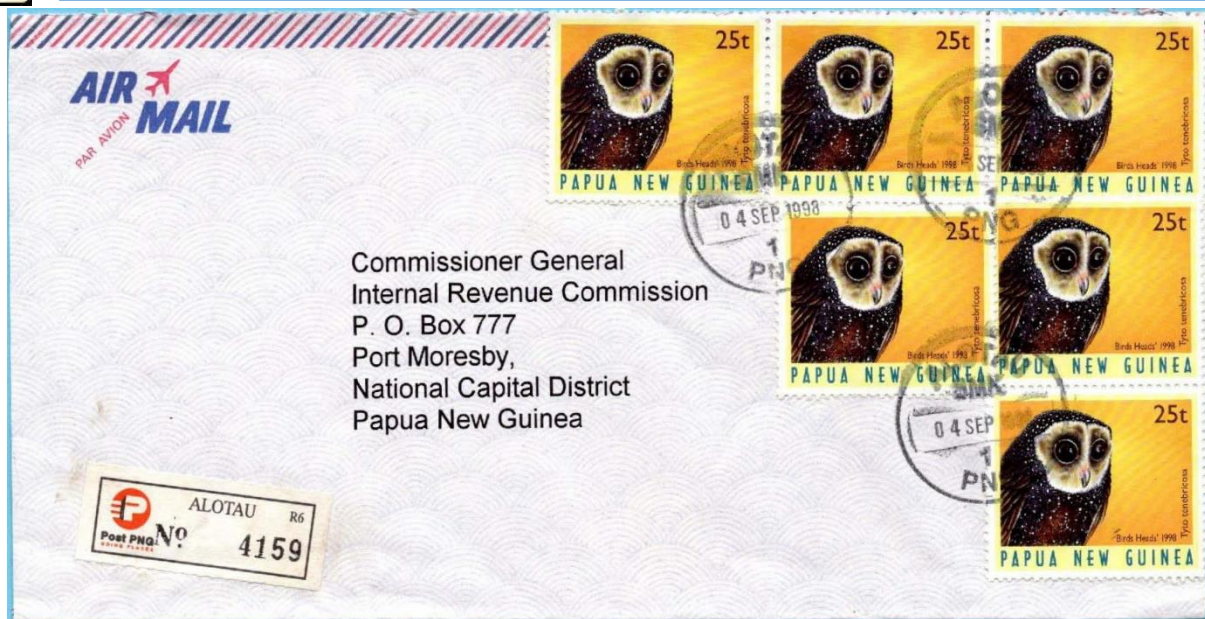
קריטריון	המכתב	ניקוד
המדינה	איי פיג'י	3
צורך דוארי	מסחרי	3
התעריף	ככל הנראה ביול נכון	0.8
סוג הבול	מן המניין, עריך נפוץ	1
מצב הפריט	ממוצע	1
מספר הבולים	שניים	1
שימוש דוארי	דואר רשום	2
טיפול הדואר	רגיל	1
	ניקוד כולל	15

הניקוד הכולל מתקבל מהכפלת המספרים בטור השמאלי זה בזה. 15 נקודות הוא ציון לא רע, ולדעתי המעטפה טובה משמעותית מאשר הבול הבודד במצב תמים. כמובן, הדבר גם תלוי בחשיבות הנקודה התמטית, שהמציג רוצה להראות באמצעות הפריט.

המעטפה הבאה היא מהאוסף של ידידי **קונראד בראקה**, המציג אוסף בנושא "ינשופים". המעטפה נשלחה מפפואה גינאה החדשה, מדינה שאף היא מזכה בשלוש נקודות בשל מיעוט הדואר הנשלח ממנה (ראה חלק א' של מאמר זה). גם כאן יש שימוש בדואר רשום, וגם במקרה זה מדובר בדואר מסחרי לחלוטין, אשר נשלח למס ההכנסה המקומי. הפעם יש שימוש בשישה בולים, וזה מזכה את המעטפה בשלוש נקודות בסעיף "מספר הבולים". הבול עצמו הוא יוצא דופן, משום שהוא נמכר בסניפי הדואר במשך שבועות ספורים בלבד.

איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית בית יואל, נמל ת"א 40, תל-אביב 6350671

שוב, נרכיב את טבלת הניקוד:

קריטריון	המכתב	ניקוד
המדינה	פפואה גינאה החדשה	3
צורך דוארי	מסחרי	3
התעריף	ביול נכון ללא ספק	1
סוג הבול	מיוחד	2
מצב הפריט	מעטפה נקיה ונאה	1.5
מספר הבולים	שישה	3
שימוש דוארי	דואר רשום	2
טיפול הדואר	רגיל	1
	ניקוד כולל	162

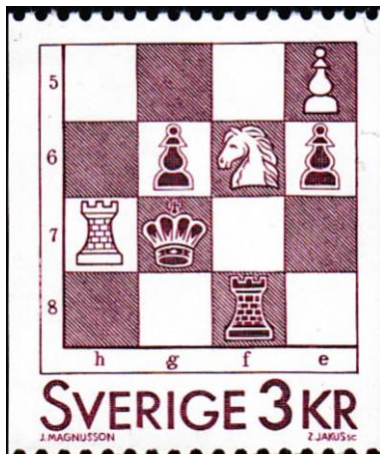
והפעם התוצאה משכנעת: 162 נקודות מלמדות אותנו שזהו פריט מעולה, ש"חובה" להציג בתצוגה תחרותית.

דמיאן לאגה נחשב לבכיר התמטיקאים בעולם. התצוגה שלו "חיי הציפורים באוסטרלו-אסיה" זכה באליפות העולם בבולאות בהונגריה בשנה שעברה. תצוגה אחרת שלו "מוקסם על ידי נוצות – הדרך בה ציפורים משמשות השראה לאדם" הייתה מועמדת לפרס הגדול בתערוכה העולמית בגרמניה השנה. לאגה גם זכה בפרס הגדול בתערוכה העולמית של אוספים בהיקף של מסגרת בודדת על אוסף דואר היונים בניו זילנד. בעבר שימש דמיאן כיושב ראש הוועדה התמטית של ה-FIP. תגובות למאמר יש להפנות למערכת.

איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית

בית יואל, נמל ת"א 40, תל-אביב 6350671

העורך מנצל את ההזדמנות להוסיף לדיון פריט משלו
הקשור לנושא המאמר:

באחד מעמודי התצוגה שלי אני דן בנושא של הנחתת מט, ואני עושה שימוש בבול הבא משוודיה. העמדה לקוחה ממשחק שחמט בהתכתבות, ואף שהבול מראה רק רבע מלוח המשחק ניתן לראות, כי הצריח הלבן מנחית מט על המלך השחור. הבעיה היא, שזהו בול מין המניין משוודיה, שהונפק בשנת 1985. אין כאן שום אלמנט של נדירות, ולכן שאלתי את עצמי האם אני יכול למצוא פריט טוב יותר.

לשמחתי הרבה מצאתי פריט מתאים, ברוח הדברים שהוצגו לעיל על ידי דמיאן לאגה. הפריט הוא נדיר למדי, על אף שמחירו לא היה יקר. המדובר בטופס משלוח חבילה משוודיה להודו בפברואר 1986. על צידו הקדמי של הטופס רשומים של השולח והנמען, משקלה של החבילה (שני קילוגרם וחצי), חותמת משלוח מטרוהלטן וחותרמת מעבר של המכס מהעיר מאלמה.

DRESSKORT BULLETIN D'EXPÉDITION
Sändarens namn och postadress Nom et adresse de l'expéditeur
Postadress de l'expéditeur
Ravinder Singh Mankoo
Lextor, Jassuagen - 39, 35 R
40163 - Trollhättan
Adressatens namn, fullst postadress inkl adressland Nom et adresse du destinataire
Till - A
Sohan Singh Samblay
C-II/133 Janak - Puri
New - DELHI - INDIA
Assuransbelopp - bokstäver Valeur déclarée - lettres
Påbelopp - bokstäver Montant du remboursement - lettres
Ava pgkonto nr, postgirokontorets namn Compte cour. post. n°, bureau de chèques
Postgirokontoinnehavare Titulaire du compte courant postal
Antal Nomb. de
paketer colis
certifikat
o fakturor
certificats
et factures
tulldeklarationer
en douane
Omslagets
het¹ Nomb. de
ballage¹
1 Paket, låda, kartong etc. Paquet, caisse, carton, etc.
BI 2013.01 (mar 01) Pv tr Sth Δ 202-01

05 047
Trollhättan 1

1KR
SVERIGE
TROLLHÄTTAN
C
K

Utväx. FLYGPOST-PAR AVION

Ass. bel. 000 - Valeur déclarée

Pf. bel. 000 - Montant du remboursement

Tullstämpel Timbre de la douane

Inlämningspostkontorets eller avsändande utväxlingspostkontorets stämpel
Timbre du bureau d'origine ou du bureau d'échange

7.2.86

140 Delhi

286 Malmö

7.2.86

MALMÖ BAN
7 FEB 1986
COLIS
Bureau d'échange

Bruttovikt Poids brut
kg g
2 800

העניין מבחינתי הוא בצד האחורי של הטופס, עליו הודבקו לא פחות מ-35 בולי שחמט בערך נקוב של 3 קרונות. המחזה של כמות הבולים החריגה הזו הוא ממש עוצר נשימה, ואין לי ספק שזה פריט מנצח. הבה ננתח אותו על פי השיטה של דמיאן לאגה:

איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית
בית יואל, נמל ת"א 40, תל-אביב 6350671

הצד האחורי של טופס המשלוח ועליו 35 בולים. בצד ימין למטה ניתן לראות את החבל ששימש לחיבור הטופס לשק המשלוח. שימו לב שפקיד הדואר הקפיד לפסול בחותמות את כל הבולים.

איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית
בית יואל, נמל ת"א 40, תל-אביב 6350671

קריטריון	המכתב	ניקוד
המדינה	שוודיה	1
צורך דוארי	מסחרי	3
התעריף	ביול נכון ללא ספק	1
סוג הבול	מן המניין, עריך גבוה	2
מצב הפריט	פגמים קלים	0.5
מספר הבולים	35	5
שימוש דוארי	משלוח חבילה	3
טיפול הדואר	רגיל	1
	ניקוד כולל	45

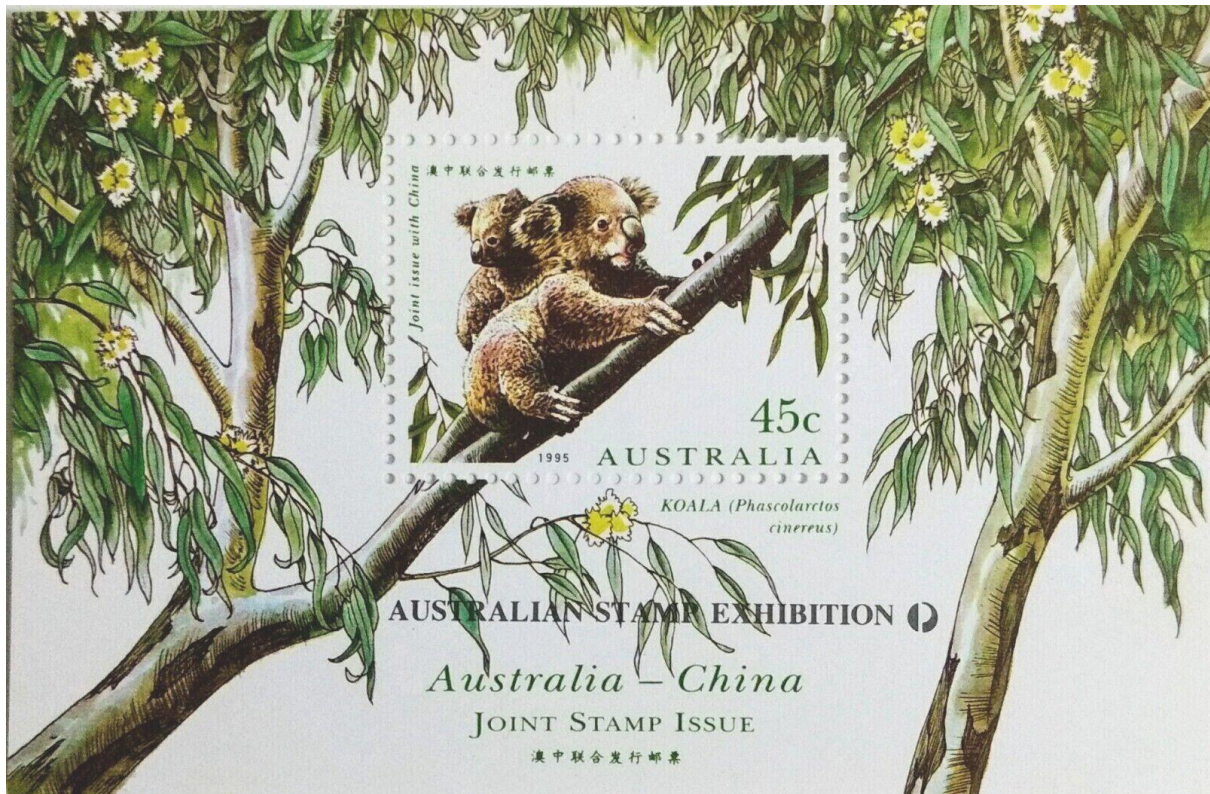
למעשה, אני סבור שהניקוד אמור להיות גבוה עוד יותר. דמיאן מעניק ציון של 5 נקודות עבור מספר של מעל ל-20 בולים. לדעתי, 35 בולים מחייבים תוספת ניקוד בסעיף זה, אבל זו כבר כניסה לקטנות.

ברור לגמרי שפריט כזה ראוי לתצוגה, ובכל זאת אינני מתכוון להציג אותו. הקורא אולי שם לב שאחד הבולים בחזית הטופס נפל (או הוסר) ממנו. למרבית הצער, עובדה זו פוסלת את הטופס משימוש בתצוגה בכלל, וכך ביול מרובה נדיר זה יישאר באוסף שלי בבית, אך לא יזכה להיות מוצג ברחבי העולם. אני מתנחם במקצת בידיעה שלמצער הצגתי את הטופס הזה מעל גבי עיתון בולאי זה.

כפות ידיים בציורי מערות משה ביאלי

כף ידו של האדם היא יצירה מופלאה של הטבע. זהו איבר זוגי, המצוי בשני צידי הגוף, כאשר בכל כף יד נמצאות חמש אצבעות – אגודל, אצבע, אמה, קמיצה וזרת. האגודל ניצבת כאצבע נגדית לשאר האצבעות, ובזכות זו אנו יכולים לתפוס חפצים ולהשתמש בכלים עדינים.

לקואלה יש כפות ידים עם אגודל נגדית, כפי שמראה הגיליונית מאוסטרליה (הנפקה משותפת עם סין, 1995).

"מערת הידיים"

כמובן שהאדם אינו היצור היחיד בטבע שלו יש כף יד ואצבעות. לרבים מהיונקים יש כפות ידיים ואצבעות, אם כי לרובם אין אגודל נגדית. יוצא דופן הוא הקואלה, אשר לו אגודל נגדית ו"טביעות אצבע" הדומות לאדם. מלבד הקואלה רק לפרימטים (או במונחים יומיומיים – לקופים) יש כפות ידיים הדומות לאדם.

אבותינו הקדמונים היטיבו להבין את חשיבותן של כפות הידיים, ובציורי מערות עתיקים תיאורים של כפות ידיים הם נפוצים למדי. לעומת זאת מעצבי הבולים העדיפו לבחור בעיקר ציורים המתמקדים בבעלי חיים ובצייד שלהם, או בריקודים פולחניים. כתוצאה מכך רק מעטים הם הבולים בהם נראים ציורי מערות של כפות ידיים.

איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית

בית יואל, נמל ת"א 40, תל-אביב 6350671

בפרובינציית סנטה קרוס בדרום ארגנטינה נמצאת "מערת הידיים". הציורים העתיקים ביותר במערה הם בני 9,500 עד 13,000 שנה, אך לענייננו חשובים יותר ציורי הידיים שגילם מוערך כ-7,000 שנה, והם שהקנו למערה את שמה. תיאור כף היד נעשה באמצעות שבלונה שלילית: הצייר הציב את כף ידו השמאלית על גבי הסלע, ובמיומנות

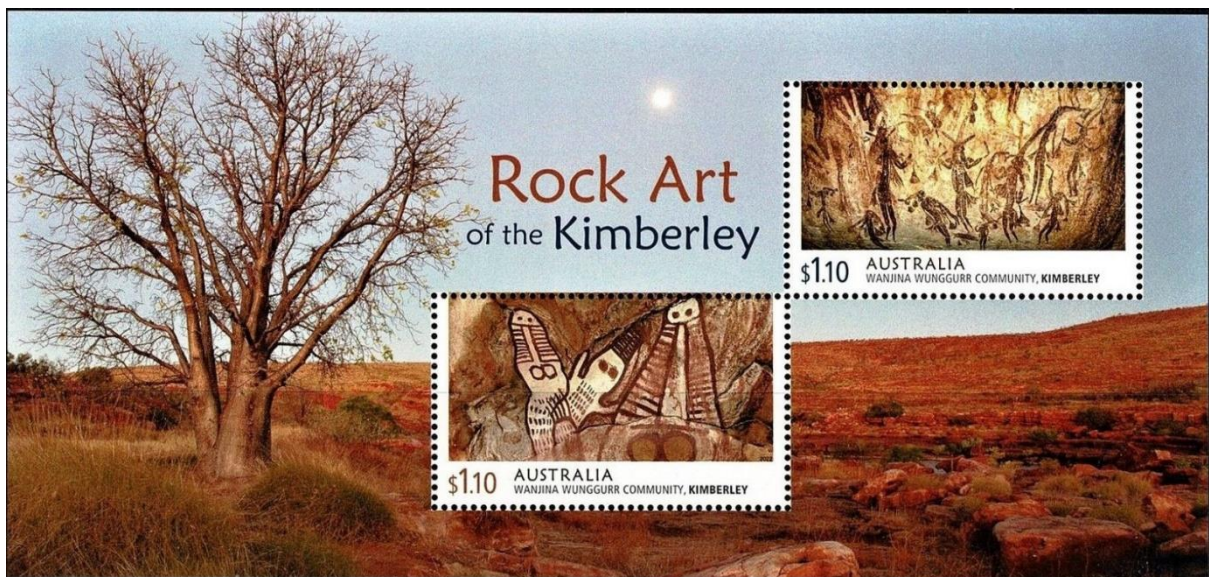

כפות ידיים ב"מערת הידיים"

רבה ריסס צבע מסביבה – משימה לא פשוטה כל ועיקר. רוב מכריע של כפות הידיים המצוירות הן שמאליות, משום שרוב מכריע של האנשים, אז כן עתה, הם ימניים מטבעם.

באוסטרליה הונפקו לא מעט בולים המנציחים את האומנות של הילידים האבורג'ינים, ובהם יצירות מלפני 30 עד 50 אלף שנה. לפני כשנתיים הונפקו שני בולים וגיליונית מזכרת המוקדשים לאומנות הסלע באזור קימברלי בצפון

מערב היבשת. ציורים אלה הם בני כ-30,000 שנה, ובבול הימני בגיליונית ניתן לראות ציור של כפות ידיים. הדמויות הנראות בבול מכונות בשם Wandjina, ובתרבות האבורג'ינית אלו הן נשמות הנוצרות בעקבות הגשמים.

ציורי הסלע בקימברלי

אחד האתרים החשובים בעולם בתחום של האומנות הפרהיסטורית היא מערת אל קסטילו הנמצאת בצפון ספרד. מחקרים הראו, שהציורים במערה נוצרו על פני טווח ארוך של שנים, כאשר המוקדם ביניהם הוא בן כ-40,000 שנה. ציור זה הינו העתיק ביותר הידוע לנו כיום. גם במערת אל קסטילו נמצאו כמה ציורי ידיים, 45 ליתר דיוק, אשר נוצרו אף הם בשיטה של שבלונה שלילית. בשנת 2013 הראו חוקרים באמצעות ניתוח אורך האצבעות בציורים אלה, כי רוב הידיים הן של נשים. המסקנה העולה מכך היא, שנשים

איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית בית יואל, נמל ת"א 40, תל-אביב 6350671

נטלו חלק משמעותי באומנות הציור בסלע, וזאת בניגוד להנחה המסורתית לפיה הייתה אומנות זו נחלתם של גברים בלבד.

ציורי ידיים במערת אל קסטילו בספרד. גלוית מרב.

לאחרונה דווח בכתב העת המדעי רב המוניטין Nature, כי נתגלתה מערה באי בורנאו שבאינדונזיה, ובה ציורי בני כ-40,000 שנה. ציורים אלה כוללים בעלי חיים וכן כפות ידיים. בשנים הקרובות יערכו מדענים בדיקות נוספות כדי לקבוע האם מדובר בציורים המוקדמים לאלה שבמערת אל קסטילו. אני מניח, שבקרוב גם נזכה להנפקה בולאית המוקדשת לתגלית חשובה זו, אך בינתיים אנו נאלצים להסתפק בצילום בלבד, אותו אני מציג כאן בצד שמאל.

נושאי האיסוף של משה ביאלי הם ציורי מערות וסלעים, התנ"ך בראי האומנות, וכן נושאים שונים הקשורים באומנות הציור. כתובתו למשלוח תגובות: biali.moshe@gmail.com

איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית
בית יואל, נמל ת"א 40, תל-אביב 6350671
